

معماری اندیشه سیاسی

Political Philosophy

سیاست ، فلسفه سیاسی و ...

انواع حکومت ، دموکراسی آتن ، جمهوری روم و ...

فلسفه سیاسی افلاطون ، آریستو (مُثُل ، فضیلت و عدالت و ...)

فلسفه سیاسی کارل پوپر (نقد فلسفه سیاسی افلاطون)

نویسنده: بیژن طرهانی

انتشارات نسل آفتاب

سرشناسه	: طرهانی، بیژن، ۱۳۴۷ -
عنوان و نام پدیدآور	: معماری اندیشه سیاسی
مشخصات نشر	: تهران: نسل آفتاب.
مشخصات ظاهری	: ۳۸۵ص، ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س.م.
شابک	: 978-600-5847-70-3
رเบعت فهرست نویسی	: فبیای مختصر
داشت	: فهرست نویسی کامل این اثر در نشانی: http://opac.nlai.ir قابل
	: دسترسی است
شماره کتابشنا ملی	: ۲۸۰۲۳۳۴

انتشارات نسل آفتاب

دفتر انتشارات: خیابان انقلاب، خیابان فتح، رازی، کوچه فاتحی داریان، پلاک ۱۴، طبقه دوم،

واحد ۳

www.sababook.ir

تلفن: ۰۹۱۲۱۷۰۵۰۰۰۶۶۹۷۷۹۶۴ - ۷

■ معماری اندیشه سیاسی

◆ نویسنده: بیژن طرهانی

◆ سردبیر: حمیدرضا ممدوح

◆ ناشر: نسل آفتاب

◆ چاپ زیتون

◆ قیمت: ۳۶۵۰۰ تومان

◆ چاپ اول: ۱۳۹۶

◆ شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۸۴۷-۷۰-۳

◆ تیراژ: ۱۱۰۰ نسخه

◆ طراحی و صفحه آرایی: آتلیه گرافیک آوای سورنا (علی اکبر حکم آبادی)

کلیه حقوق مادی و معنوی برای حمیدرضا ممدوح محفوظ می باشد.

فهرست

۱۵.....	دباجه
۱۶.....	پیش‌گفتار
۱۷.....	نظریه‌ی مؤلف
۲۰.....	مقدمه
۲۰.....	رسالت کلی سیاست
۲۲.....	پیدایش اندیشه‌ی سیاسی
۲۵.....	فصل اول: سیاست، معنا و مفهوم و مبانی
۲۶.....	سیاست مفهوم و معنا
۲۸.....	معانی دیگری از سیاست
۲۸.....	الف) سیاست به معنای «علم قدرت»
۲۸.....	ب) سیاست به معنای «علم دولت»
۲۸.....	فلسفه‌ی سیاسی
۳۰.....	ماهیت فلسفه‌ی سیاسی
۳۳.....	الف) ماهیت و طبع انسان
۳۳.....	ب) مسأله‌ی ماهیت دولت
۳۴.....	ج) غایات سیاسی
۳۴.....	د) عدالت
۳۴.....	ه) آزادی
۳۵.....	و) قانون و قانون‌گذاران
۳۵.....	ز) حاکمان و دولت‌مردان

۳۷.....	فصل دوم: دموکراسی، معناشناسی و بررسی کلی
۳۸.....	معانی لغوی و اصطلاحی دموکراسی
۴۱.....	اصول و مبانی دموکراسی
۴۱.....	اصل حاکمیت مردم
۴۲.....	بررسی سیاسی
۴۳.....	آبادی سیاسی
۴۳.....	نظارت همگانی
۴۴.....	اصالت قانون
۴۴.....	پیشینه‌ی دموکراسی
۴۹.....	اهمیت اصول لیبرالیسم در دموکراسی
۵۰.....	انواع دموکراسی «مدل‌های دموکراسی»
۵۰.....	دموکراسی مستقیم
۵۱.....	دموکراسی غیرمستقیم
۵۱.....	انواع دموکراسی «پایه‌ها»
۵۱.....	دموکراسی مستقیم
۵۲.....	دموکراسی غیرمستقیم «تمایندگی یا نماینده سالاری»
۵۳.....	دموکراسی‌های مطرح دیگر از زیر شاخه‌های دموکراسی غیرمستقیم و نمایندگی
۵۴.....	دموکراسی‌ها از نظر سیر تاریخی
۵۴.....	۱- لیبرال دموکراسی
۵۵.....	۲- دموکراسی سوسیالیستی
۵۵.....	۳- دموکراسی مشارکتی
۵۵.....	۴- دموکراسی نخبه‌گرایان
۵۶.....	۵- دموکراسی تکثرگرایانه «پلورالیستی»
۵۶.....	انتقادات دموکراسی

۵۷.....	فصل سوم: دموکراسی آتن
۶۲.....	طبیعت و جغرافیای یونان

۶۵.....	دولت شهر آتن
۶۸.....	فضاهای دولت شهر آتن
۷۰.....	آگورا، فرم و عملکرد آن
۷۳.....	بررسی و واکاوی دموکراسی آتن از منظری دیگر
۷۸.....	دموکراسی ناقص «آتن»
۸۰.....	یونان باستان در زمان جنگ پلوپونزی
۸۵.....	مجمع ملی یا «اکلسیا»
۸۵.....	مجمع بزرگ اکثریت
۸۵.....	حوزی یا «کالیدها»
۸۷.....	یونان عهد هومر «ق. م.»
۸۹.....	قانون‌گذاری در آتن توسط سولون ۵۹۴ ق. م «صلاحت»
۹۳.....	عصر طلایی یونان دوران «پریکلس» ۴۹۵ تا ۴۲۹ ق. م
۹۷.....	از دیگر اقدامات پریکلس
۹۸.....	شرحی بر عصر طلایی یونان «عصر پریکلس» با دموکراسی آتن
۹۹.....	حقوق شهروندی در دموکراسی آتن
۹۹.....	محرومان از حق شهروندی در آتن
۱۰۰.....	مجامع در دموکراسی آتن
۱۰۴.....	حق شارمندی، آتن عصر طلایی
۱۰۶.....	وضعیت اتباع بیگانه در عصر طلایی آتن
۱۰۷.....	آزادشدگان در عصر طلایی «دموکراسی آتن»
۱۱۰.....	قانون در عصر طلایی «دموکراسی آتن»
۱۱۲.....	عدالت در عصر طلایی «دموکراسی آتن»
۱۱۶.....	ویژگی‌های مثبت دموکراسی آتن
۱۱۶.....	حاکمیت و مشارکت مردم
۱۱۶.....	برابری سیاسی
۱۱۶.....	آزادی سیاسی
۱۱۷.....	معایب دموکراسی آتن
۱۱۷.....	جایگاه مهاجران و جوانان زیر ۲۰ سال
۱۱۸.....	نهادهای سیاسی آتن
۱۱۹.....	دموکراسی آتن از نگاه افلاطون

مختصری از سیر تکاملی دموکراسی آنان.....	۱۲۱
سیر دموکراسی.....	۱۲۴

فصل چهارم: جمهوری، JOMHUR..... ۱۲۱

JOMHUR، جمهوری.....	۱۲۶
---------------------	-----

نظریات و ساختار حکومت‌های جمهوری.....	۱۲۸
---------------------------------------	-----

صواب و مبانی جمهوری.....	۱۲۹
--------------------------	-----

ماهیت مختص به جمهوری و دموکراسی.....	۱۳۰
--------------------------------------	-----

انواع جمهوری‌ها و اهداف آنها.....	۱۳۳
-----------------------------------	-----

جمهوری‌ها به پنج دسته تقسیم می‌شوند:.....	۱۳۳
---	-----

۱- جمهوری‌ها به دو گروه «دموکراسی» و «مؤکراسی».....	۱۳۳
---	-----

جمهوری ریاستی.....	۱۳۴
--------------------	-----

جمهوری پارلمان.....	۱۳۴
---------------------	-----

۲- جمهوری‌های پولیسی.....	۱۳۵
---------------------------	-----

۳- جمهوری‌های دموکراتیک توده‌ای.....	۱۳۵
--------------------------------------	-----

۴- جمهوری‌های فدرال.....	۱۳۶
--------------------------	-----

۵- جمهوری اسلامی.....	۱۳۷
-----------------------	-----

ویژگی‌های حکومت جمهوری.....	۱۳۷
-----------------------------	-----

روم باستان «شکل‌گیری».....	۱۳۸
----------------------------	-----

ساختار مردم روم باستان.....	۱۳۹
-----------------------------	-----

ظهور و پیدایش جمهوری در روم باستان.....	۱۴۱
---	-----

نحوه‌ی شکل‌گیری جمهوری روم باستان.....	۱۴۲
--	-----

بست‌های سیاسی در روم باستان.....	۱۴۴
----------------------------------	-----

کانون خانواده «جایگاه زن» در روم باستان.....	۱۴۶
--	-----

جمهوری در اندیشه‌ی افلاطون.....	۱۴۸
---------------------------------	-----

ویژگی‌های نظام جمهوری در نگاه افلاطون.....	۱۴۹
--	-----

جمهوری یا «پولیتی» در اندیشه‌ی ارسطو.....	۱۵۰
---	-----

نتیجه.....	۱۵۴
------------	-----

فصل پنجم: مبانی فلسفه سیاسی افلاطون..... ۱۵۵

زندگی‌نامه‌ی افلاطون.....	۱۶۰
---------------------------	-----

۱۶۳.....	آکادمی افلاطون
۱۶۴.....	شاخصه‌های فلسفه‌ی افلاطون
۱۶۶.....	فلسفه‌ی سیاسی افلاطون
۱۶۸.....	اصل اول - انسان، موجودی مدنی الطبع است
۱۶۹.....	اصل دوم - عدالت «نیازی که در سرشت آدمیان است»
۱۷۲.....	اصل سوم - یکسانی اخلاق شهروندان و حاکمان
۱۷۳.....	اصل چهارم - یکسانی اخلاق در همه‌ی جوامع
۱۷۴.....	اصل پنجم - تخصص در جامعه
۱۷۵.....	در جمع‌ری افلاطون دو دلیل عمده بر این اصل یافت می‌شود:
۱۷۶.....	اصل ششم - لزوم تخصص سیاستمداران
۱۷۸.....	اصل هفتم - حاکمان حکم و حکیمان حاکم است
۱۷۹.....	اصل هشتم - بردشاندن از مدینه است
۱۸۱.....	اصل نهم - وجود طبقات در جامعه
۱۸۲.....	الف) طبقه صنعتگران و تولیدکنندگان
۱۸۳.....	ب) طبقه‌ی جنگجویان و سپاهیان
۱۸۳.....	ج) طبقه‌ی حاکمان و فرمانروایان
۱۸۴.....	اصل دهم - اشتراک سپاهیان در خوراک و دارایی است
۱۸۵.....	فصل ششم: انواع حکومت‌ها از دیدگاه افلاطون
۱۹۰.....	پنج نوع حکومت در نگاه افلاطون
۱۹۲.....	۱- اریستوکراسی (ARISTOCRACY): حکومت اشراف
۱۹۳.....	۲- تیموکراسی (TIMOCRACY): حکومت متفخران
۱۹۵.....	۳- الیگارشی (OLYARCHY): حکومت ثروتمندان
۱۹۶.....	۴- دموکراسی (DEMOCRACY): حکومت مردم بر مردم
۱۹۷.....	۵- تیرانی (TYRANNY): حکومت استبداد، جبار، دیکتاتوری
۱۹۸.....	حکومت مطلوب افلاطون
۱۹۹.....	حکومت فیلسوفان
۲۰۰.....	۱- جلوگیری از تباهی
۲۰۰.....	۲- شایستگی فلاسفه
۲۰۱.....	۳- صفات و ویژگی‌های خاص فلاسفه
۲۰۲.....	«تمثیل غار» افلاطون، شایستگی حکومت فلاسفه

نظام سیاسی افلاطون بر پایه فضیلت.....	۲۰۴
فضیلت یا آرته (ARETE).....	۲۰۴
فضایل در فلسفه‌ی افلاطون.....	۲۰۶
۱- فضیلت حکمت.....	۲۰۷
۲- فضیلت شجاعت.....	۲۰۷
۳- فضیلت خویشتنداری.....	۲۰۷
۴- فضیلت عدالت.....	۲۰۷
۵- فضیلت دینداری.....	۲۰۸
پیوسته معارف، تربیت و فضیلت در فلسفه‌ی سیاسی افلاطون.....	۲۱۰

فصل هفتم: بررسی فلسفه سیاسی افلاطون.....	۲۱۱
نظریه‌ی مُثل افلاطون به اختصار.....	۲۱۶
مهم‌ترین ویژگی‌های مُثل.....	۲۱۷
معرفت و شناخت مُثل.....	۲۱۸
رابطه‌ی مُثل و فلسفه‌ی سیاسی افلاطون.....	۲۱۹
مدینه‌ی فاضله‌ی افلاطون بر پایه‌ی نظریه‌ی مُثل.....	۲۲۲
فیلسوف شاه در مدینه‌ی افلاطون.....	۲۲۲
۱- حکومت مطلوب افلاطون بر پایه‌ی نظریه‌ی مُثل.....	۲۲۴
۲- اساس و مبنای مدینه‌ی فاضله بر پایه‌ی عدالت.....	۲۲۴
۳- نظم و انضباط مدینه‌ی فاضله با ریاضی کردن مُثل افلاطون.....	۲۲۵
۴- طرح مدینه‌ی فاضله بر اساس مبادی متافیزیکی.....	۲۲۶
۵- تقسیم‌بندی حکومت افلاطون بر اساس نظریه‌ی مُثل.....	۲۲۸
ترتیب نزول انواع حکومت از نظر افلاطون.....	۲۲۸
دموکراسی از نگاه افلاطون.....	۲۲۹
۶- آریستوکراسی حکومتی مطلوب در آنالیز افلاطون.....	۲۲۹
عدالت در اندیشه‌ی افلاطون.....	۲۳۱
عدالت به معنای حکومت به نفع و خیر صلاح مردم.....	۲۳۳
عدالت به معنای نیکی کردن به دوستان واقعی در اندیشه افلاطون.....	۲۳۵
عدالت به معنای اختصاص یک شغل برای شهروند «افلاطون».....	۲۳۶
ضرورت عدالت حتی در میان ستمگران «افلاطون».....	۲۳۷
مطلوب بودن عدالت در اندیشه‌ی افلاطون.....	۲۳۹

نتیجه‌گیری از «عدالت» در اندیشه‌ی افلاطون ۲۴۰

فصل هشتم: اندیشه سیاسی پوپر..... ۲۳۷

زندگی‌نامه‌ی کارل ریموند پوپر ۲۴۲

شاخصه‌ی مهم فلسفه‌ی کارل پوپر ۲۴۲

مدارج علمی سرکارل ریموند پوپر ۲۴۵

آثار و تألیفات سرکارل ریموند پوپر ۲۴۶

عقل «انسان‌دو» و عقلانیت مدرن» در اندیشه‌ی پوپر ۲۴۸

پوپر و «سکولاریسم» انتقادی و معرفت‌شناسی ۲۴۸

واقع‌گرایی، در اندیشه‌ی کارل پوپر ۲۵۱

خردباوری انتقادی، در اندیشه‌ی پوپر ۲۵۱

مهندسی اجتماعی در اندیشه‌ی پوپر ۲۵۳

پوپر در مقابل فلسفه‌ی تاریخی ۲۵۹

حکومت دموکراسی در اندیشه‌ی پوپر ۲۶۱

مشکل تمدن در اندیشه‌ی پوپر ۲۶۲

رهبران فکری بشر و نقش آنها در تمدن: نگاه پوپر ۲۶۳

«جامعه‌ی باز» و «جامعه‌ی بسته» ۲۶۵

فصل نهم: دموکراسی در اندیشه کارل پوپر..... ۲۶۵

نظریه دموکراسی (بازدارنده) پوپر ۲۷۰

ضرورت این قضیه از نگاه پوپر ۲۷۱

اصول اساسی دموکراسی در اندیشه‌ی کارل پوپر ۲۷۴

دموکراسی حداکثرگرا «پوپر» فلسفه یا ایدئولوژی ۲۷۵

دموکراسی به مثابه‌ی امری سیاسی ۲۷۷

دموکراسی همانند نهاد ۲۷۸

اندیشه‌ی فلسفی پوپر و تأثیرات آن بر ادراک دموکراسی وی ۲۷۹

دموکراسی و لیبرالیسم در اندیشه‌ی پوپر ۲۷۹

فصل دهم: نظام سیاسی افلاطون از زاویه جامعه باز پوپر..... ۲۸۱

عدالت در نظام سیاسی افلاطون از نگاه جامعه‌ی باز پوپر ۲۸۹

۲۹۴.....	الف) اصل امتیاز طبیعی.....
۲۹۶.....	ب) اصل کلی اصالت جمع.....
۲۹۶.....	کل انگارانه‌ی «عدالت» افلاطونی در نگاه جامعه‌ی باز پوپر.....
۲۹۷.....	تساوی طلبی افلاطونی.....
۳۰۰.....	اصالت فرد.....
۳۰۴.....	ب) اصلی که وظیفه‌ی فرد را حفظ و ثبات دولت می‌داند.....
۳۰۵.....	ظرفیت حمایت‌گری افلاطون از دولت.....
۳۰۸.....	اصل رهبری افلاطونی از نگاه جامعه‌ی باز پوپر.....
۳۱۳.....	فیلسوف شاه افراطی - از زاویه نگاه پوپر.....
۳۲۱.....	جمع‌بندی، آراء پوپر از منظر جامعه‌ی باز وی.....

فصل یازدهم: بررسی آراء سیاسی افلاطون و پوپر..... ۳۲۳

۳۲۸.....	نظریه مثل افلاطون از نگاه جامعه‌ی باز پوپر.....
۳۲۹.....	اساسی‌ترین اندیشه‌ی پوپر.....
۳۳۰.....	ناکجا آبادگرایی در جامعه‌ی باز پوپر.....
۳۳۵.....	استنباط.....
۳۳۶.....	زیباپرستی و کمال‌جویی در نگاه جامعه‌ی باز پوپر.....
۳۳۷.....	استنباط.....
۳۳۷.....	بررسی عدالت افلاطونی در نگاه نقددانه پوپر.....
۳۴۰.....	اصل کلی اصالت جمع، در مقابل اصالت فرد.....
۳۴۰.....	وظیفه فرد حفظ و ثبات دولت است.....
۳۴۱.....	فیلسوف شاه افلاطونی در نقد پوپر.....
۳۴۷.....	دروغ حاکم فیلسوف افلاطونی در نگاه پوپر.....
۳۴۸.....	استنباط.....
۳۴۸.....	الف) چه کسی باید حکومت کند؟.....
۳۵۱.....	ب) حکومت فیلسوف شاه افلاطونی.....

فصل دوازدهم: جمع‌بندی انتقادات پوپر بر..... ۳۵۳

۳۵۸.....	الف) عدم تغییر و دگرگونی در نظام سیاسی افلاطون.....
۳۵۸.....	ب) ناکجا آباد «مهندسی اجتماعی».....
۳۶۰.....	ت) اصالت جمع (COLLECTIVISM).....

۳۶۰.....	اصالت کل (HOLISM) ، اصالت جمع ، مصلحت دولت
۳۶۱.....	ث) «اصالت تاریخ» ، (HISTORICISM)
۳۶۲.....	ج) نظام طبقاتی افلاطون
۳۶۳.....	تحلیل انتقادهای پوپر بر فلسفه‌ی سیاسی افلاطون
۳۶۳.....	الف) اصالت فرد و جمع در پرتو نظریه‌ی مثل
۳۶۳.....	ب) توتالتیر خواندن افلاطون از نظر پوپر
۳۶۴.....	ت) نگرش سطحی پوپر به دموکراسی آتن
۳۶۶.....	نقد انتقادات پوپر بر فلسفه‌ی سیاسی افلاطون
۳۶۷.....	ث) تفکات در دیدگاه افلاطون و پوپر
۳۶۸.....	ج) سطح‌نگری در اندیشه‌های فلسفی و سیاسی افلاطون
۳۷۰.....	کلید واژه‌ها
۳۷۷.....	کتابشناسی
۳۷۷.....	منابع و مآخذ

دیباچه

سیاس و ستایش نیرت سبحان عزوجل که ممد حیات است و طاعتش موجب قرب، مفرح ذات است و خوان نعمتش گسترده و خلعتش بر تن کائنات آراسته، جلّ اعلاّیی که بسفیر صانع در هیبتش درمانده، همان پروردگاری که آثار قدرتش بر چهره‌ی روز، روشنی و انوار حکمتش در دل شب تار درخشان، بخشاینده‌ای حلیم بی‌نیاز از حاجت و نیاز در فطرت و سرشت کائنات به وزیر و مشیر و مشار و به معاونت و مظاهر محتاج نبوده و نخواهد بود، سلطان بی‌همتایی که خالق ذاتی است رسیع ذاتی که در همه چیز ساری و چیزی در آن ساری نیست و در همه چیز مندمج و محلول است، در آن اندماج ندارد و درک انسان از آن در حد تعقلش نیست و احدی از مخلوقات استطاعت درک و فهم آن را ندارد. واجب تعالی که «فقدان در ذات اقدسش رجوع ندارد و تنها فقدان او، فقدان بی‌فقدانی است.»

پروردگارا چگونه شکر و ثنای تو گفتن که حق بنده‌ی ابواب را موجه و تکریم را رسا سازد جلال و جبروت تو بسیار فزون‌تر از درک و تدبیرها و اندیشه‌ها و نگارش‌هاست تویی که پیش از آنکه موجودی بیافرینی از تمام حریمات و جوانب و فعلیات آن آگاهی و حدود و پایان و غایت آن می‌دانی پس چنانم که ناله‌ی باشم در خور بندگی یا رب العالمین.

من مات قدر و قامت موزون توأم

مفتون جمال روی بی چون توأم

مینو است یکی سایه روی تو نگارا

خوبان همه یک پرتو، خوی تو نگارا

پیش‌گفتار

در این تألیف که حاصل ماه‌ها زحمت شبانه‌روزی است، تلاش مؤلف بر آن بنا نهاده شد است که ذهن بررسی مفهوم و معنای سیاست و «روش‌ها، کارکردها و راهبردها» آن به واکاوی فلسفه‌ی سیاسی دو تن از بزرگ‌ترین فلاسفه‌ی جهان یعنی «آریستوکان مقدس به افلاطون یا پلوتن Polton» «۴۲۸-۳۴۸ ق.م.» فیلسوف بزرگ یونانی که نقش محوری وی در فلسفه بر کسی پوشیده نیست، بطوری که بسیاری از متفکران و اندیشمندان وی را بزرگترین فیلسوف تاریخ نامیده‌اند و دیگری کارل پوپر Karl Popper «۱۹۹۴-۱۹۰۲ م.» فیلسوف علم، منطق‌دان و استاد مدرسه اقتصاد لندن که یکی از بزرگترین فیلسوفان علم سده‌ی بیستم است بپردازد. همان‌طوری که مبرهن و مورد است، فلسفه‌ی سیاسی افلاطون منطبق بر «نظریه‌ی مثل» و «فضیلت و عدالت» است، وی پنج نوع حکومت را یعنی «آریستوکراسی، حکومت اشراف» و «تیموکراسی» حکومت متفاخران» و «الیگارشی، حکومت ثروتمندان» و «دموکراسی و جمهوری، حکومت مردم» و «تیرانی، حکومت استبداد، دیکتاتوری» را مادر همه‌ی حکومت‌ها می‌داند. به نوعی همه‌ی این حکومت‌ها را نقد می‌کند، افلاطون حکومت دموکراسی را نمی‌پسندد و آن را مایه‌ی عوام‌فریبی و هرج و مرج در جامعه می‌داند و بهترین حکومت را حکومت فیلسوفان برای جامعه تبیین می‌کند. به اعتقاد وی فیلسوف حقیقت «مثل» را درک نمود و از خواسته‌ها و امیال جسمانی به دور است و تنها به خیر و علاج جامعه می‌اندیشد، در مقابل کارل پوپر فیلسوف مشهور قرن بیستم فلسفه‌ی سیاسی افلاطون را مورد نقد شدید قرار می‌دهد. پوپر با شعار «خردگرایی انتقادی و اثبات‌پذیری گزارها و عقلانیت انتقادی» فلسفه‌ی سیاسی افلاطون را راهی به سوی توتالیتاریسم می‌داند که در خلال تألیف مفصلاً به آن خواهیم پرداخت.